

Peter Nedergaard, *Internationale standarder - og deres betydning for virksomheden og samfundet*, København: Handelshøjskolens Forlag, Munksgaard, 1994, 124 s., hardcover kr. 198,00.

Analysen af standardisering i det europæiske samarbejde er få og spredte og det på trods af, at standardiseringen har stor betydning for virksomhederne og samfundet. Standardisering af industri- og forbrugsvarer er selve hovedstenen i Det Indre Marked 1992 programmet og en væsentlig motor i hele den europæiske integrationsproces. Det er en stor skam, at der ikke eksisterer flere analyser heraf. Peter Nedergaard giver selv den begrundelse, at det er fordi studiet af standardisering kræver tværvidenskabelighed i form af inddragelse af både politisk og økonomisk teori på både et mikro- og makroplan.

Uden forbehold - de kommer senere - vil jeg slå fast, at Peter Nedergaard har begået en både velskrevet, oversigtlig, oversigtsskabende og til tider endda underholdende bog om standardisering. Den er velskrevet, fordi den ikke tager for givet, at læseren er bekendt med den ene eller anden standard, institution eller relation, samtidig med at der skrives i et godt og klart sprog med korte sætningsopbygninger. Den er oversigtlig, fordi den lader hvert afsnit afgrænse hvert sit emneområde, så de samme ting ikke behandles spredt ud over hele bogen. Den er oversigtsskabende, fordi forfatteren leder læseren rundt i kort snor ved at besvare spørgsmål som: Hvad er en standard? Hvordan bliver en standard til? Gennem hvilke organisationer? Og så videre. Endelig er fremstillingen underholdende, idet den lader H.C. Andersens »To jomfruer« opstille som en tanke- og appetitvækker i forhold til hele standardiseringshistorien og laver interessante sammenligninger mellem globale, amerikanske, europæiske og nationale standardiseringstraditioner på en overordnet og skitserende facon, som det nu lader sig gøre på den lille plads, Peter Nedergaard har til-ladt sig selv.

Mit første egentlige kritikpunkt til bogen går på det substantielle i den benyttede kategorisering af standarder (afsnit 3). Nedergaard kategoriserer først standarder efter deres opståen. Det vil sige, om det er standarder, der opstår som følge af individuelle eller kollektive beslutninger, blandt aktører på markedet eller blandt offentlige myndigheder, på offentlig initiativ eller privat, som et resultat af konkurrencen på markedet og så videre. Nedergaard ender her med tre kategorier af standarder. Dernæst kategoriseres standarder efter deres struktur. Det vil sige, om det er standarder, hvor der er detaljerede krav til de midler, der skal benyttes, for at produktet opnår de ønskede egenskaber, eller det er standarder, hvor bare produktets forventede egenskaber er specificeret. Herefter kategoriserer Nedergaard standarder efter deres funktion og når da frem til fem eller seks kategorier. Endelig kategoriseres standarderne efter myndighedsniveau. Det vil sige, at lovgivningsmæssige standarder opdeles efter administrativ placering i samlinger af nationale, nordiske, europæiske og globale standarder. Jeg synes, at kategoriseringen er god at få forstand af, og den er oversigtlig. Min kritik af optegningen går udelukkende på, at kategoriseringen ikke i tilstrækkelig grad synes at have en endogen karakter i forhold

Peter Nedergaard, *Internationale standarder - og deres betydning for virksomheden og samfundet*, København: Handelshøjskolens Forlag, Munksgaard, 1994, 124 s., hardcover kr. 198,00.

Analysen af standardisering i det europæiske samarbejde er få og spredte og det på trods af, at standardiseringen har stor betydning for virksomhederne og samfundet. Standardisering af industri- og forbrugsvarer er selve hovedstenen i Det Indre Marked 1992 programmet og en væsentlig motor i hele den europæiske integrationsproces. Det er en stor skam, at der ikke eksisterer flere analyser heraf. Peter Nedergaard giver selv den begrundelse, at det er fordi studiet af standardisering kræver tværvidenskabelighed i form af inddragelse af både politisk og økonomisk teori på både et mikro- og makroplan.

Uden forbehold - de kommer senere - vil jeg slå fast, at Peter Nedergaard har begået en både velskrevet, oversigtlig, oversigtsskabende og til tider endda underholdende bog om standardisering. Den er velskrevet, fordi den ikke tager for givet, at læseren er bekendt med den ene eller anden standard, institution eller relation, samtidig med at der skrives i et godt og klart sprog med korte sætningsopbygninger. Den er oversigtlig, fordi den lader hvert afsnit afgrænse hvert sit emneområde, så de samme ting ikke behandles spredt ud over hele bogen. Den er oversigtsskabende, fordi forfatteren leder læseren rundt i kort snor ved at besvare spørgsmål som: Hvad er en standard? Hvordan bliver en standard til? Gennem hvilke organisationer? Og så videre. Endelig er fremstillingen underholdende, idet den lader H.C. Andersens »To jomfruer« opstille som en tanke- og appetitvækker i forhold til hele standardiseringshistorien og laver interessante sammenligninger mellem globale, amerikanske, europæiske og nationale standardiseringstraditioner på en overordnet og skitserende facon, som det nu lader sig gøre på den lille plads, Peter Nedergaard har til-ladt sig selv.

Mit første egentlige kritikpunkt til bogen går på det substantielle i den benyttede kategorisering af standarder (afsnit 3). Nedergaard kategoriserer først standarder efter deres opståen. Det vil sige, om det er standarder, der opstår som følge af individuelle eller kollektive beslutninger, blandt aktører på markedet eller blandt offentlige myndigheder, på offentlig initiativ eller privat, som et resultat af konkurrencen på markedet og så videre. Nedergaard ender her med tre kategorier af standarder. Dernæst kategoriseres standarder efter deres struktur. Det vil sige, om det er standarder, hvor der er detaljerede krav til de midler, der skal benyttes, for at produktet opnår de ønskede egenskaber, eller det er standarder, hvor bare produktets forventede egenskaber er specificeret. Herefter kategoriserer Nedergaard standarder efter deres funktion og når da frem til fem eller seks kategorier. Endelig kategoriseres standarderne efter myndighedsniveau. Det vil sige, at lovgivningsmæssige standarder opdeles efter administrativ placering i samlinger af nationale, nordiske, europæiske og globale standarder. Jeg synes, at kategoriseringen er god at få forstand af, og den er oversigtlig. Min kritik af optegningen går udelukkende på, at kategoriseringen ikke i tilstrækkelig grad synes at have en endogen karakter i forhold

til analysen. Hvordan kan vi være sikre på, at Nedergaards kategorier også er den måde, som aktørerne i standardiseringsprocesserne vil kategorisere på og rent faktisk gør det? Noget siger mig, at aktørerne ikke ville benytte samme inddelinger og definitioner af kategorier. Skal man være ekstra kritisk, er det nærliggende at hævde, at Peter Nedergaard vil få svært ved at få praktikere til at følge de firkantede kasser, han stiller op for standardisering. Det får mig til at slutte, at det er forbundet med væsentlige problemer at foretage en analyse af standardiseringens betydning for virksomheder og samfund med udgangspunkt i bogens kategorier. Om ikke andet synes jeg, at man kan efterlyse en kritisk stillingtagen i bogen både med hensyn til kategoriernes status og med hensyn til, om kategoriseringer kan foregå og foregår på andre måder.

Mit andet forbehold overfor bogen kommer frem ved at sammenholde forfatterens erkendelse af det teoretiske underskud (afsnit 2) med hans afsnit om teoretiske indfaldsvinkler (afsnit 4) og med de analyser - den empiri - der skitseres i bogen i øvrigt. Nedergaard har en eklektisk tilgang med inddragelse af teori om offentlige goder, transaktionsomkostningsteori, industriøkonomisk teori og public choice reguleringsteori, og det forsvares med det teoretiske underskud. Jeg udelukker ikke, at forfatterens eklektiske tilgang bidrager til at skabe oversigt over standardiseringsområdet. Jeg mener bare at kunne se, at teorierne ikke sættes på prøve. De teoretiske indfaldsvinkler kommer i for høj grad til at stå løsrevet fra resten af bogen, hvilket betyder, at man som læser må skyde sig ind på, hvilke teoretiske antagelser der implicit eller eksplicit virker til, at bogen kommer frem til den ene eller den anden kausalitet, logik eller funktion i standardiseringsøjemed. Der er dog undtagelser, som for eksempel i afslutningen af afsnittet om standardiseringspolitik i EU (afsnit 6), hvor industriens hidtidige manglende deltagelse tolkes som et incitamentproblem, der er skabt af de ressourcer, som deltagelsen fordrer.

Man bør også - om ikke kritisere - så hævde, at det er synd, at Peter Nedergaard ikke beskæftiger sig analytisk med egentlige standardiseringsprocesser, men kun med optegningen af idealtypiske processer og faser i processer. Beskrivelsen af standardiseringsprocesser går som regel ikke længere end til at beskrive, hvordan en proces som regel foregår, hvilke begrænsninger den, som regel vil være udsat for, og hvilke muligheder, der som regel vil være i den, for at forskellige kontekster - offentlige, private, politiske og økonomiske - kommer til at støde sammen. Peter Nedergaard har nogle ansatser til også at ville foretage mere dybtgående analyser, som for eksempel i dele af afsnit 6. Men alligevel: Jeg savner, at Peter Nedergaard i højere grad havde taget udgangspunkt i én eller to direktiver og var gået i dybden med spørgsmål som: Hvem får lov at definere og opstille problemer? Hvilke idealer benytter man til at legitimere den måde, hvorpå man organiserer processen? Hvilke fordelinger af kompetencer, ressourcer og interesser muliggør den ene eller den anden proces, organisation eller legitimering? Som det er set for eksempel i rapporten: "Åbenhed, offentlighed og deltagelse i den danske EU-beslutningsproces" (1991), af Jørgen Grønnegård Christensen, Peter Germer og Thomas Pedersen, kan man ad denne vej nå frem til mere spændende observationer.

Disse to kritikpunkter, der dels går på relationen mellem teori og empiri og dels på ønsket om mere grundlæggende studier af standardiseringsprocesser, er grunden til, at jeg bliver skeptisk overfor uoverenstemmelsen mellem, at vil-le beskrive effekterne af standardisering for virksomheden og for samfundet uden at diskutere forholdet mellem processer og effekter. For eksempel anta-ger Peter Nedergaard, at de nye informations- og notifikationsprocedurer i "den ny metode" kan betragtes som forsøg på at løse koordinationsproblemet, og at man i heldigste fald undgår overdreven inertie og overdreven hurtighed i standardiseringsprocessen. På samme måde slutter forfatteren, at alt i alt er den nye standardiseringsmetode mere smidig og gennemskuelig end den gam-le. Her sidder jeg tilbage med nogle frustrationer over, at antagelserne ikke kan hente bekræftelse i empirien, og jeg kan derfor ikke erklære mig enig. Hvad er der for eksempel smidigt og gennemskueligt - læs effektivt - ved at standardiseringsmetoden er blevet markedsorienteret, når der ifølge Bengt Jacobsson: *Europeisering av förvaltningen*, sidder 6.000 aktører i Sverige og har med standardisering at gøre, mens der sidder det samme antal eller lidt færre i Danmark? Også dette savner jeg nogle diskussioner af hos Peter Neder-gaard.

Endelig synes jeg, at når bogen ønsker at belyse standardiseringsarbejdets betydning for virksomheden og samfundet, så burde det også ske ved at disku-tere, hvordan standardiseringen påvirker de principper for legitimitet og effek-tivitet, som ellers ligger bag ved den måde som aktørerne organiserer proces-sen. Det burde være et klart diskussionspunkt, hvordan markedsorienteringen virker til at nedbryde grænser mellem offentlig og privat - og mellem politik og økonomi. Hvilke implikationer har det for eksempel, at private aktører betaler 10.000 - 20.000 kroner eller mere for at sidde med ved forhandlingsbordet i diverse kommiteer, hvorefter de på det europæiske plan kan opfattes som et lands nationale repræsentanter?

Med disse forbehold in mente er det mit indtryk, at Peter Nedergaard har begået en bog med mange kvaliteter, men ikke er lykkedes i sit hovedforeta-gende: At beskrive standardiseringens betydningen for virksomheder og sam-fund. Lige så meget som jeg har rost bogen for oversigt og underholdningsvær-di, vil jeg kritisere den for manglende analytisk frugtbarhed.

Jeg betvivler ikke, at man med udgangspunkt i teorier om rational-choice og public-choice kan levere vægtige bidrag til studiet af international standardise-ring og europæisk markedsdannelse. Peter Nedergaard når aldrig længere end til at synliggøre et behov for mere dybtgående analyser af området, og et behov for analyser med udgangspunkt i andre og modsatte teoretiske indfaldsvinkler, som sikkert kan hjælpe til at belyse nogle af de punkter, som jeg her har opstil-let som mine væsentligste forbehold overfor bogen.

Torben Bundgaard Pedersen
Institut for Statskundskab
Københavns Universitet